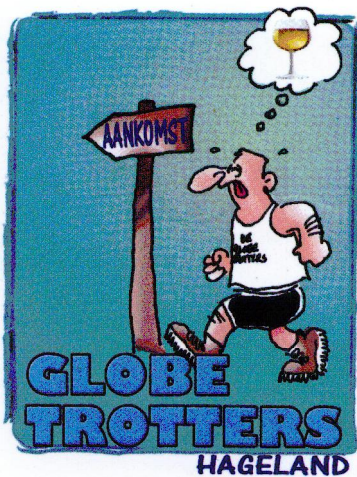

Houwaart

Motregen, wijn en wandelen

13 mei 2010

Het lag dit keer niet echt aan mijn wat stoffiger wordend geheugen maar toch kon ik me niet meer herinneren hoe lang het geleden was dat ik nog eens in het Hageland ben geweest. Omdat het al zo lang geleden was. Meerdere jaren in elk geval. En nochtans, de streek heeft heel wat te bieden en ik wordt nog steeds gecharmeerd van de ronde heuvels en de diepe dalen die je daar vindt. Redenen genoeg dus om op Hemelvaartdag gebruik te maken van het wandelaanbod dat „De Globetrotters“ uit het Hageland voorlegden. Ondanks de dreigende hemel en de rit van bijna twee uur (gewoonlijk hou ik het bij een reistijd van maximum één uur) op naar die verre oorden dus.

Het Hageland ligt in het Belgische Oost-Brabant en in een klein deel van het westen van Limburg. Voor het grootste gedeelte dus in de provincie Vlaams-Brabant. Zo tussen Aarschot, Leuven, Tienen en Diest, zeg maar. Hoewel er over de exacte grenzen wat discussie is. Aan de accenten en de dialecten van de wandelaars die ik onderweg hoorde, kon ik reeds vermoeden dat Limburg hier niet al te ver vandaan moest zijn. Nog niet het zingende van het echte Limburgs maar eerder iets slepend, lijsig dat een langzamer cadans gaf aan wat gezegd werd.

De benaming van de streek is nu eens niet zéér oud. De langst bekende schriftelijke getuige van de naam schijnt uit 1528 te stammen. Daarin is sprake van „het Hagelant“.

De betekenis laat zich dan ook vrij eenvoudig uitleggen.

Het is niets meer dan land begroeid met dicht kreupelhout ofte „hage“. Tegenwoordig wordt nogal eens teruggesproken naar de hedendaagse betekenis van dat „haag“. Er zijn inderdaad wel nogal wat van die aangeplante houtwallen te vinden. Ze bieden aan onze gevederde vriendjes ampele nest- en broedmogelijkheden en ook andere fauna voelt er zich thuis. Er zijn er in soorten, die hagen. Vooral haagbeuk (uiteraard), wilde liguster, hazelaar, meidoorn en zomereik zijn er te vinden. Vroeger ook

Een stukje Hageland

wel de olm of iep maar daar is een ziekte in gekomen die het bestand over gans het land heeft gedecimeerd.

De boeken van Ernest Claes zijn een spiegel van het leven zoals het hier in deze streek omstreeks het begin van de 20e eeuw zich afspeelde.

De regio is flink heuvelachtig, ik zei het al. Al deze heuvelruggen zijn zogenaamde getuigenheuvels. Die benaming duidt op een bepaalde geologische geschiedenis. De vorm van de heuvels is daarbij een aanduiding, een getuige, van hoe het landschap er hier veel, veel vroeger moet uitgezien hebben. De literatuur ter zake spreekt over het Laat-Mioceen. Tijdens die periode steeg de zeespiegel zodanig dat heel Vlaanderen onder water kwam! Daarbij werd nogal wat zand afgezet en dat heeft een eigen naam gekregen: de zanden van Diest of Diestiaan-zanden. Naar de stad Diest. Het bijzondere aan dit zand is dat het relatief veel ijzer bevatte. Toen de zee zich na het Mioceen definitief terugtrok naar het noorden, werden de afgezette zanden blootgesteld aan verwerking en de lucht. Daarbij oxideerde het ijzer en het "roest" dat zo ontstond deed het zand tot ijzerzandsteen samenklitten. Dat ijzerzandsteen bood veel meer weerstand aan de latere erosie dan andere grondlagen. De ijzerrijke bulten bleven dus bestaan als getuigen van wat er was geweest. Ze zijn er nu dus nog steeds. Op plaatsen zonder ijzerzandsteen werden de zachtere lagen weggespoeld en daardoor werden diepe dalen gevormd. Deze getuigenheuvels zijn niet alleen hier te vinden maar het is een rij die zich uitstrekt van in Noord Frankrijk (de Kasselberg, bijvoorbeeld) over West-Vlaanderen (Zwarteberg, Rodeberg, enzovoort) naar de Vlaamse Ardennen en Henegouwen tot hier in Vlaams-Brabant en Antwerpen.

Zoals Hendrik Conscience („hij leerde zijn volk lezen“) het in 1855 schreef nadat hij een tocht door het Hageland had gemaakt:

„Ik was er nu, in dit schoone land, waer met plaetsen de grond bewogen is door heuvelen en diepten, als waren daer eens, gedurende een tempeest, de golven der onstuimige zee plotselings met verstening verrast geworden...“

De man heeft ooit dingen geschreven die veel verder bezijden de werkelijkheid waren. Hoewel ik het aan de vrij talrijke akkers onderweg niet kon zeggen, wordt het Hageland toch als niet al te vruchtbaar beschouwd. Wat dat betreft is het nabije Haspengouw veel beter af. Wel werd ooit het aanwezige ijzerzandsteen ontgonnen. Talrijke kerken, abdijen en andere grote gebouwen in de streek zijn er, minstens gedeeltelijk, mee opgetrokken.

De Sint-Denijskerk van Houwaart

Laat het Hageland dan in dit tijdsgewricht goed bekend zijn, wie had er al gehoord van Houwaart? Ik niet, in elk geval. Ja, een vroeger collega van mij heette „Van Houwaert“ dus het voorgeslacht van de man moet hier ergens vandaan komen. Van het dorpje zelf, waarschijnlijk. Ik had me echter nooit de vraag gesteld. En Henk Houwaart? De Wikipedia omschrijft hem als „een flamboyante en aanvallend ingestelde Nederlandse voetbaltrainer“. Al zal de man dan wel wat minder vlot door de weide huppelen dan vroeger tijdens zijn gloriejaren want hij is van een bouwjaar eerder dan ik. Ach, ik zou het niet weten want voetbal is nu net iets wat grotendeels over de horizon van mijn belangstelling ligt.

Het Houwaart van nu ligt in een brede vallei. Iets wat ik aan den lijve heb ondervonden vermits de aanloop van de wandeling over vrijwel waterpas terrein ging. Wat niet al te veel verder wel anders werd. Overigens schijnt de naam van het dorp afkomstig te zijn van „hald“ en „ûth“ wat dan Hald-ere werd en dat

zou „land met hellingen“ betekenen. Het is geen woord teveel gezegd. Ten noorden van het dorp, een deelgemeente van Tielt-Winge, ligt de Houwaartse berg. Van daar onthult zich een mooi vergezicht. Het is van daar dat de dichter Jan Van Beers meermaals over Houwaart heeft geschreven. Nu was die dichter geen kind van de streek. Hij werd geboren in Antwerpen. Zijn moeder was echter de dochter van de koster van Houwaart en dat helpt natuurlijk. In zijn jeugd heeft hij meermaals vertoefd in dit dorp tussen de heuvels en blijkbaar heeft dat een blijvende indruk op hem gemaakt. Ik kan het volkomen billijken. Ontdaan van alle dichtertelijkheid beschreef de Leuvenaar Eugène Gens het in 1849 veel nuchterder als „*Haegeland. C'est le bocage branbançon*“ (het Brabantse landschap dat uit weiden en bossen bestaat). Ten zuiden ligt de Roeselberg die ongeveer 70 meter hoog is. Tja, wat er hier aan heuvels in het landschap ligt, wordt stevast aangeduid met „berg“.

Het weer wilde nogmaals niet mee. Het was somber, met nu en dan motregen die onderweg wel eens plaats maakte voor nog wat natter werk. En koud. Het was zelfs niet meer „fris“ te noemen. Meerdere thermometers onderweg waren het er over eens: 6 graden! Ik heb het de voorbije herfst wel eens warmer geweten. Een hele trip was het ook. Helemaal over Willebroek, Mechelen en Haacht want indien het mogelijk is om autosnelwegen te vermijden, dan doe ik het ook. Gelukkig waren de gevreesde aanduidingen van „Omlegging“ niet voor mij bestemd. Al scheelde het één keer niet veel. Mijn goede fortune en de GPS zorgden ervoor dat ik net voor de ellende rechtsaf kon.

Het inschrijven gebeurde in een echt oud parochiezaaltje in de schaduw van de Sint-Denijskerk in Houwaart. Het was nog vroeg maar blijkbaar was ik toch al de laatste van een eerste golf. In elk geval, vlak na mij stakte het inschrijven even omdat er zich voorlopig niemand meldde.

Het Walenbos

De aanloop van de wandeling was vlak maar al snel werd ik het bos ingezonden. Nee, nu eens niet omdat de bewegwijzering gebrekkig was, maar wel letterlijk. Het eerste wat ik aan deed was het Walenbos. Voor onze begrippen is dit een uitgestrekt bosgebied maar het valt niet te vergelijken met wat het ooit is geweest. Hier in de streek, net zoals overal in Noord-West-Europa werd door de bevolkingsaan groei een ware kaalslag uitgevoerd. Al die mensen hadden hout nodig voor verschillende doeleinden. Steeds meer hout. En landbouwgrond. Dus wat er aan bossen en wouden was, werd steeds meer van bomen ontdaan en in cultuur ge-

bracht. Ook in onze gewesten. In deze periode kwam het Hagelandse landschap tot stand. Dat uitzicht bleef voortbestaan tot diep in de 19^e eeuw. Aan de middeleeuwse bosontginningen herinneren nu nog de vele plaatsnamen in het centrum en het noorden van het Hageland. Daar zijn meerdere dorpen te vinden die op „rode“ eindigen. Dat is afgeleid van het werkwoord „rooien“. Ontginnen, dus. Zoals daar zijn: Sint-Pieters-Rode, Gelrode, Nieuwrode, Waanrode,...

Het Walenbos is een restant van het eertijds ondoordringbare Kolenwoud en één van de belangrijkste natuurgebieden van het Hageland. Hier is de grootste aaneengesloten oppervlakte elzenbroekbos van Vlaanderen te vinden. Wat uiteraard niet belet dat er ook nog vele andere platensoorten voorkomen. De rijkdom aan planten is vooral te danken aan de hoge grondwaterstand binnen het gebied. Het hoge waterpeil wordt in stand gehouden

door de aanwezigheid van uitgestrekte brongebieden aan de voet van de Roeselberg en de Alsberg. Tegelijkertijd vormt het Walenbos, door zijn uitgestrektheid en de rust die er heerst, een belangrijk leefgebied voor tal van diersoorten.

Ik had er al dikwijls over gelezen en gehoord dat botvinken, afhankelijk van de streek, een enigszins ander „liedje“ zingen. Een ander dialect spreken als het ware. Dat is echt zo! Ik heb het hier in het Walenbos kunnen ervaren. Het vogeltje wordt ook wel boekvink of charlotte genoemd en het is, hoe kan het anders, een zangvogel. In de lage landen is het zelfs de meest bekende vinkachtige. Omwille van zijn zang, waarvan de laatste tonen de "vinkenslag" wordt genoemd, is hij populair bij zogenaamde „vinkeniers“. Het vinkenieren of vinkenzetten is een archaïsche bezigheid die beoefenaars wel eens „sport“ durven noemen maar die ons voor een argeloos vreemdeling moet klasseren tot de bierdrinkende en dobbelende oude Belgen. Het gaat er dan om te tellen hoeveel keer de vink in een bepaalde tijd zijn vinkenslag laat horen. Hier bij ons in de tuin zingt de botvink aan het eind van zijn liedje duidelijk „suskewiet“.

In het Walenbos klonk dat eerder als „skoewie“. Echt er is verschil maar het is buitengewoon moeilijk om een vogelgeluid in woorden weer te geven. Jullie moeten zelf maar eens door het Walenbos gaan dwalen om mijn bewering op zijn waarheidsgehalte te gaan controleren. Aan de toegankelijkheid van het bos zal het niet liggen indien je niet komt. Het gebied wordt door een groot aantal wegen en paden doorsneden. Daarvan zijn er een aantal opengesteld voor het publiek. Om verstoring van fauna en flora te voorkomen is het niet toegestaan om buiten de paden te gaan ronddwalen.

Het Walenbos is nu een staatsnatuurreserveaat. Het is er aan te zien dat het een relatief jong reserveaat is want veel van de houtachtige plantengroei ziet er nog vrij jong uit. Het gebied was tot midden van de jaren 70 volledig eigendom van een groot aantal privé-eigenaars. Gaandeweg werden, eerst door de nationale en later door de regionale overheid, systematisch gronden aangekocht. Nu is het zo dat reeds meer dan 220 ha als natuurreserveaat beheerd wordt. Desondanks ligt toch nog een deel van het reserveaat verspreid tussen particuliere eigendommen. Een wat ongelukkige omstandigheid die uiteraard een aantal beperkingen met zich meebrengt inzake beheer en toegankelijkheid. Zo zijn de private wegen bijvoorbeeld niet toegankelijk voor het publiek.

Eén van de rare poortjes die het wild binnen en terreinfiet-sers buiten moeten houden

De botvink

(Afbeelding uit een beeldbank met gratis beelden op het internet)

Sommige delen zijn afgesloten met een speciaal soort hekjes die er voor zorgen dat grotere fauna er niet door raakt maar enkel wandelaars. Zo worden ook de soms destructieve mountainbikers uit dit gebied geweerd. Waarvan ik er, tussen haakjes, opvallend weinig heb gezien. Je moet door zo'n poortje in vier stappen. Eerst het deurtje open maken, dan in de vrijgekomen ruimte stappen, het deurtje weer sluiten en pas daarna kan je uit de constructie stappen en je weg vervolgen. Het geheel is echter zo krap bemeten dat het voor wandelaars die iets te veel in de breedte gegroeid zijn, wel eens problematisch kon zijn. Het gebruik van de poortjes leidt dan onvermijdelijk tot enig comprimeren van wat er zoal uitpuilt. Behalve dit eventuele ongemak ligt het terrein hier bepaald niet vlak meer. Maar het is er stil op het gezang van de vogels na. Tenminste... doorgaans dan toch. Even afgezien van kwekkende wandelaars zijn het de vliegtuigen die hier de rust verstoren. Zo nu en dan klonk het gieren van de

straalmotoren wanneer een vliegtuig zich opmaakte om op Brussel Nationaal neer te strijken. Of wanneer het daar vandaan komt, natuurlijk. Ze vliegen hier noodgedwongen tamelijk laag en dus is het lawaai wel eens storend. Het zal waarschijnlijk ook wel van de heersende windrichting afhangen want dat bepaalt welke start- en landingsbanen in gebruik (mogen) zijn. Dus ook welke aanvliegeroutes er benut worden.

Een eerste stuk van het traject bracht me, na het Walenbos, naar Tielt. Denk nu vooral niet dat ik me op eens kon laten teleporteren („beam me up, Scotty“) naar West-Vlaanderen. Het Tielt hier is dus niet te verwarren met de West-Vlaamse gemeenten Tielt en Wingene. Ja, we maken het graag al eens wat moeilijker voor de argeloze bezoeker van onze contreien. Sinds de fusie van 1977 bestaat de fusiegemeente Tielt-Winge uit de deelgemeenten Tielt, Houwaart, Sint-Joris-Winge en Meensel-Kiezegem. Die laatste plaatsnaam is in mijn geheugen blijven hangen om twee re-

denen. In dat dorp is in 1945 Eddy Merckx geboren. De numero uno aller tijden van alle wielrenners. Ten tweede speelde zich in Meensel-Kiezegeem een verschrikkelijk oorlogsdrama af dat tot nu toe zijn sporen heeft achtergelaten. Is het niet in wat je direct ziet, dan toch in de geest van nog heel wat mensen.

Op 30 juli 1944 werd Gaston Merckx (!), een collaborateur, door verzetslui neergeschoten. Nog steeds is niet bekend wie daarvoor verantwoordelijk was. De wraak van de Duitsers was verschrikkelijk. Op 11 augustus werden alle mannelijke inwoners gevangen genomen en velen van hen werden naar een concentratiekamp afgevoerd. 76 onder hen vonden daar ook de dood. Eén op drie inwoners uit het dorp overleefde uiteindelijk de Tweede Wereldoorlog niet. De meesten werden vermoord in de nadagen van de oorlog. Na de oorlog nam het verzet op gruwelijke wijze wraak waardoor een paar burens van hun eigendom beroofd werden en anderen levend verbrand werden in hun hoeve. Ook dit was blinde terreur, de SS waardig, want lang niet alle naoorlogse slachtoffers waren ook collaborateurs. Het is meer dan begrijpelijk dat deze feiten diepe wonden hebben geslagen die over de

De Sint-Martinuskerk van Tielt. Sinte Mette.

generaties heen nauwelijks geheeld zijn. Bekeken door de bril van meneer pastoor (indien die er nog is) bestaat Tielt uit twee parochies: de Onze-Lieve-Vrouw parochie die daar ter plaatse „De Berg“ wordt genoemd en de Sint-Martinusparochie die men daar „Sinte-Mette“ noemt. Ik arriveerde vooreerst bij het nogal plumpe maar zeer oude kerkje van Sint-Martinus. Het bleek een allegaartje te zijn van bouwmethodes en -materialen. Gedeeltelijk in ijzerzandsteen uit de streek, gedeeltelijk in baksteen. Op de toren heeft men een stukje bijgebouwd met baksteen die helemaal detoneert met de rest van het materiaal. Naar het schijnt om er de klokken in te kunnen onderbrengen. De kerk

staat op de fundamenten van een nog veel oudere voorgangster.

Wat verder op de aangegeven weg wordt de kerk van De Berg ook zichtbaar. Hoewel we er niet dichtbij aan voorbij gingen. Ze stond inderdaad hoog boven de omgeving op een „berg“ en was dus van verre reeds zichtbaar.

De eerste controlepost wachtte in een zaaltje dat „Berg en Dal“ heette en dat lang geleden

eens nieuw is geweest. Bijna vlak ernaast was er een (gesloten) krantenwinkel die als naam „Leeslust“ had meegekregen. Maar goed dat het zo opvallend was en dat ik het ont-houden had want de wandellus die hierna volgde kwam weer bij het zelfde zaaltje uit. Alt-hans op het kruispunt vlakbij en daar wees geen enkel pijltje in de juiste richting. Het was of vergeten, of weggenomen. Maar vanaf het kruispunt waren de twee voornoemde ijkpun-ten goed te zien zodat het toch nog mogelijk was daar een tweede stempeltje te gaan op-halen en desgewenst even te verpozen.

Een uitgebreide fruitplantage

De wandeling droeg als titel „15^e Hage-landse Wijngaardentocht“. Het hele eerste deel van de tocht had ik nog hele-maal geen wijngaard gezien. Niet eens vermoed zelfs. Dat zou zo blijven tot on-geveer driekwart van de wandeling ge-daan was. Dus toen de eerste paar grote aanplanten met laagstammig gewas op een heuvelflank op mijn weg lagen, dacht ik vooreerst een paar wijngaarden ge-vonden te hebben. Niet dus. Het waren uitge-strekte rijen fruitbomen. Hetgeen snel dui-delijk was doordat de bladeren niet de ty-pische handvorm hadden van de blade-ren van een druivelaar en doordat de schaarse bloesems die er nog waren,

veel te groot waren. Maar goed, wat in het vat zit verzuurt niet en later kwam ik inderdaad aan echte wijnbergen voorbij.

Het was me reeds eerder opgevallen dat er hier in talrijke bomen tussen de takken uitwassen te zien waren. Het was me daarbij niet duidelijk of het om zogenaamde „heksenbezems“ ging dan wel om ma-retak. De heksenbezem is een vorm van woekering op de takken van een boom. Het is een ziekte die kan voorkomen bij verschillende plantensoorten. Het kan veroorzaakt worden door een aantal ver-schillende organismen maar meestal zijn dat myco-plasma's (bacteriën zonder celwand) en soms schimmels. Het zijn dikwijls berkenbomen waarop de heksenbezem voorkomt. Men zou de ziekte bij oppervlakkige beschouwing voor een vogelnest kunnen houden. Getroffen bomen kunnen soms tientallen aangetaste takken hebben.

De maretak daarentegen is een groenblijvende plant die als halfparasiet leeft op bomen. De mare-tak wordt ook mistletoe, mistel of vogellijm ge-noemd. De witte, besachtige vrucht ervan wordt door vogels verspreid. Waar de vogel wat achterlaat ontkiemt het zaad en de wortel groeit in de boom.

Zaden worden niet verteerd en ze hebben een kleverige laag, vandaar ook de naam 'vo-gellijm'. De zaden zijn trouwens giftig.

Wat heb ik nu gezien? Ik weet het nog steeds niet! Het leek me in eerste instantie wel de-gelijk om mistletoe te gaan maar de boomsoort waarop die voorkwam klopte volgens mij niet. Er zwierf daar toevallig ook geen druïde rond wie ik het kon vragen. En op de foto's die ik ervan maakte is er ook al niet veel te zien dat uitsluitel geeft.

Maretak of heksenbezem? That is the question..

Ook dit stuk van het uitgezette traject ging voor een deel weer door het Walenbos. Soms over een heus knuppelpad dat als stabilisatie moest dienen voor de drassige ondergrond. Evengoed was het niet altijd gemakkelijk stappen op de ongelijke stammetjes en was het uitkijken niet ergens een voet om te slaan of uit te glijden.

Waar het pad ongeveer het bos verliet, stak ik een brede beek over: de Motte. Een informatieve plaat bij de beek vertelde dat deze waterloop één van de weinige is waar de zeldzame ijsvogel zich nog thuis voelt. De ijsvogel is wel degelijk een inheemse vogel maar hij ziet eruit alsof hij hier eerder is verdwaald uit een tropisch oerwoud dan hier uit het ei gekropen. Ik denk niet dat er andere inheemse vogels zijn die zo uitbundig gekleurd zijn. Het beestje heeft een bovenkant die verbijsterend metaalachtig blauw is. Het is een zeer handige visser die roerloos op een tak boven het water kan zitten uitkijken om plotseling naar beneden te duiken om in één vloeiende beweging met een vis in de bek weer te verschijnen. De ijsvogel stelt hoge eisen aan zijn omgeving. Enkel waar echt zuiver water voorhanden is, een meanderende beek met steile oevers en een rustige omgeving, daar kan men hem vinden. Die zachte, steile oevers zijn nodig omdat de vogel daarin zijn nest uitgraaft.

Na nog een bezoekje aan Berg en Dal ging het laatste deel van deze tocht voor een lang stuk langs dezelfde weg als voor de vorige lus. Ik was nu op weg naar de Houwaartse berg. Dat bleek toen het pad opeens wel heel steil begon te worden. Wat overigens al van ver van tevoren te zien was omdat ik uit een vrij vlak dal kwam. Het traject was zodanig gelegd dat we over de steilste kant terug naar het asfalt gingen. Wat natuurlijk vermoeiender maar ook interessanter was.

Op het kruispunt van de Houwaartsebergweg en de Wijngaardstraat werd ik deze laatste

De wijngaard op de flanken van de Houwaartse berg. Er wordt hier niet gekeken op een paardenbloem en wat ander kruid..

weg ingestuurd. Niet ver in de straat en alweer een beetje bergop, werden ze dan zichtbaar: de wijngaarden uit de ondertitel van de wandeling. Ik herkende ze direct. We hebben hier ooit zelf wel eens een druivelaar gehad. Een ongelooflijk taaie plant die droogte en verwaarlozing doorstond. Zelfs toen ze was afgesneden tot tegen de grond, groeide ze enthousiast opnieuw. Eén keer heeft de rank vrucht gedragen. Aan het einde van een uitzonderlijk goede zomer. Kleine, witte druifjes die wrang zuur smaakten. De druiven waren toen zuur. Letterlijk.

Het Hageland is waarschijnlijk de meest noordelijk gelegen wijnstreek in Europa. Misschien dat je de wenkbrauwen fronst bij „wijnstreek“ maar dat is het wel degelijk. Met een lange traditie zelfs. Sinds de 13^e eeuw werden hier op de zuidelijke hellingen wijnstokken geplant omdat er vanuit de talrijke kerken en kloosters veel vraag was naar... miswijn. Het soort drankje dat tijdens de consecratie in de Rooms katholieke eredienst geacht wordt te veranderen in het bloed van de Heer. Er zal toentertijd wellicht niet veel aandacht besteed zijn aan de kwalitatieve aspecten van het edele nat maar het was evengoed toch wijn. De traditie ging echter verloren doordat Napoleon, toen die het hier voor het zeggen had, alle wijnstokken liet vernietigen. Jaloers waarschijnlijk en beducht voor concurrentie met de in Frankrijk geproduceerde foezel. „Vrijheid, Gelijkheid en Broederlijkheid“, zoals ze toen toeterden. Pas vanaf de zestiger jaren van vorige eeuw wordt er weer wijn verbouwd in België. De belangrijkste productiegebieden zijn het Hageland, Haspengouw en Sambre-et-Meuse. Ooit kwam er nog wijn uit de glazen dorpen Hoeilaart en Overijse waar de druiven onder glas werden geteeld. Veel heeft dat toch nooit voorgesteld. Verschillende partijen hier, officieel of particulier, waren betrokken bij het herrijzen van de wijnbouw in het Hageland. De eerste nieuwe wijnstokken werden gekocht in Duitsland en ze werden geplant op de zuidelijke hellingen. Daar konden ze ten volle profiteren van de zon en waren ze redelijk beschermd tegen koude winden. Naarmate de amateur-wijnmakers meer en meer ervaring verzamelden, werd de kwaliteit van de Hagelandse wijn steeds beter en verspreidde zich zijn faam zachtjes aan. Hierdoor aangemoedigd zagen sommigen er weer iets in om commercieel de wijnproductie te gaan bedrijven. De eerste in de rij was wijlen Senator Daems (vader van de, eveneens, politicus Rik Daems). Hij zag de perzik- en aardbeiënteelt in de streek achteruit gaan en wilde door reconversie van het Hageland terug een wijnstreek maken. Hij werd snel gevolgd door een reeks wijnbouwers die hun product ook commercialiseerden. Door de inmiddels 30 jaar ervaring zijn de wijnbouwers door de kinderziekten heen en kennen ze hun stiel. Er zijn mensen die vinden dat vele van deze wijnen beter verdienen dan voor eenvoudige tafelwijnen te worden versleten. Een betere appellation zou hier op zijn plaats zijn. Ondertussen is er alvast één wijnbouwer die erin geslaagd is met een product naar voren te komen dat ook internationaal enig respect afdwingt. Maar zoals het wel eens meer gebeurt steekt het groene beest van de jaloezie hier de kop op en wordt aan deze nieuwe Belgische „wijnpaus“ gesjoemel verweten. Een doorgedreven onderzoek heeft echter uitgewezen dat hiervan geen sprake is en dat de wijn die Joeri Röttger produceert een eerlijk product is dat beter is dan de rest. Röttger zegt daarvan bescheiden: *„Dat ligt niet aan mijzelf. Ik heb gewoon een heel goede wijngaard. De meeste andere wijnbouwers hebben veel jongere aanplantingen. Mijn wijnranken zijn al in 1972 aangeplant. De opbrengst van dergelijke oude wijnstokken is wat lager, maar de smaak is veel beter“*. Overigens is Röttger niet over één nacht ijs gegaan. Hij heeft cursussen gevolgd in het Spaanse Santiago de Compostella (ze doen daar blijkbaar nog iets anders dan Sint-Jacobsschelpen uitdelen aan would-be pelgrims) en hij deed stages bij Franse en Duitse wijnbouwers. Op een stukje Houwaartse berg van ongeveer 2 ha verbouwt hij twee soorten rood: Pinot Noir en Dornfelder. Van wit staan er vier soorten: Rivener, Kerner, Bacchus en Siegerebbe. Bij een van de laatste keuringen werd een wijn van Röttger wel de eerst prijs toegekend door een internationale jury maar die prijs werd niet uitgereikt! Omdat zijn druiven weliswaar groeien op een Hagelandse helling maar omdat hij zijn wijn in het Antwerpse maakt.

In het wereldje van de wijn en zijn proevers is veel niet bewijsbaar en er zijn altijd al lieden geweest die naar middelen hebben gezocht om hun product te „verbeteren“ door de natuur een handje te helpen. Of tegen te werken, dat hangt er al vanaf. Tot slot een stukje uit een oude handleiding voor het maken van wijn. Tot lering en vermaak.

„Gedurende een gezonde ontwikkeling van den wijn op fust ontstaan er min of meer normale troebelingen, die van verschillende omstandigheden afhankelijk en van uiteenlopend karakter zijn. Om deze troebelingen te verhelpen bezigt men diverse z.g. klaringsmiddelen - die den wijn klaren, helder maken -, en o.a. kunnen bestaan uit eiwit, vischlijm, Spaansche aarde, enz. Deze bewerking noemt men bereiden en zij geschiedt door het gebezigde materiaal met een gespleten rieten stok of een ander soort klopper krachtig met den wijn te vermengen. Kortslaan van den wijn noemt men het wanneer men dezen col - komt van collage - door den wijn klopt.

De col verbindt zich op die manier met de troebeling en zinkt geleidelijk naar den bodem van het fust, de troebeling met zich voerend.

De wijn is nu helder geworden of gestreken.

Het is nu zaak om den wijn van dezen col te bevrijden en over te brengen in een ander en schoon fust, men noemt dit oversteken van den wijn.

Dit oversteken van den wijn op schoon en gezwaveld fust geschiedt in een goed kelderbedrijf herhaaldelijk, om hem bij zijn ontwikkeling te helpen en van remmend-werkende troebelingen te ontdoen.

Het spreekt wel vanzelf dat een en ander met kennis van zaken moet geschieden en dat men maar niet ieder willekeurig klaringsmiddel kan gebruiken zonder den aard van de troebeling te kennen.

Ook mag men dit niet te dikwijls doen of forceeren want dan vermoeit men den wijn“.

(Uit Lodewijcks wijngids 1944).

„Troebelingen“ ja, ja...

Naast de echte wijnstokken trof ik ook enkele rijen die er onverwacht veel uitzagen als wat ik hier thuis vroeger tegen de gevel had staan. Kleine besjes in een verwilderde omgeving. Wat precies de bedoeling ervan is weet ik op geen stukken na. Het zal misschien iets te maken hebben met een biologische manier om schadelijk gedierte van de echte wijnstokken weg te houden.

De kapel van Sint-Jozef bovenaan het Houwaartsgat.

Ik daalde nu weer de berg af en het was duidelijk dat ik weer op mijn vertrekpunt aan ging. Dat zag ik in de diepte wel liggen. Ondertussen was het niet onaardig aan het regenen. Het is me herhaald opgevallen dat men hier liefhebber schijnt te zijn van paardenbloemen. Die zijn ondertussen weliswaar uitgebloeid maar nu vertonen zich overal de witte pluizenbollen die staan te wachten totdat de wind de zaadjes naar overal blaast. Sommige weiden vond ik bedekt met een wit tapijt ervan. Vanuit de verte leek het wel of het plaatselijk gesneeuwd had. Trouwens ook tussen de wijnranken stonden de bollen dicht bij elkaar.

Blijkbaar is het bestrijden van zogenaamd onkruid geen prioriteit in de wijnbouw.

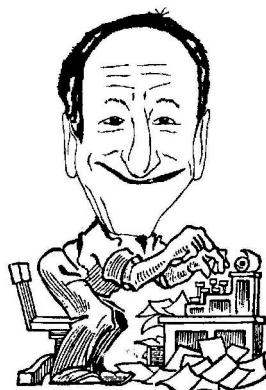
Waar een smal asfaltbaantje overging in een aarden pad stond een verkeersbord dat aangeefde dat van daar af de snelheidsbeperking van 50 kilometer per uur niet meer gold. Op dat aarden pad mocht men dus gerust tegen 90 per uur voortjakkeren. Ik zou het niemand

aanraden. Misschien dat het alleen maar bedoeld was voor motorrijders. Waarvan ik er trouwens eentje zag, bemodderd en wel, die door de wijngaarden aan het rauzen was. Bij het begin van het pad stond een kapel. Toegewijd aan de patroonheilige van België: Jozef. Het is te hopen dat de oorspronkelijke timmerman zijn houtverbindingen heel wat beter heeft uitgevoerd dan de verbanden waar dit koninkrijk nog net mee aan elkaar hangt.

Ik was wel onverwacht snel klaar met de wandeling. Ofwel had ik er ongenadig de zweep opgelegd en daardoor een schitterend gemiddelde gelopen, ofwel klopte de afstand niet. Hoewel ik op het eerste had gehoopt, bleek het toch het tweede te zijn.

Het heeft hier niet gesneeuwd! Het zijn de pluizen van de paardenbloem die hier bijna mannetje aan mannetje staan.

© Michel Christiaens